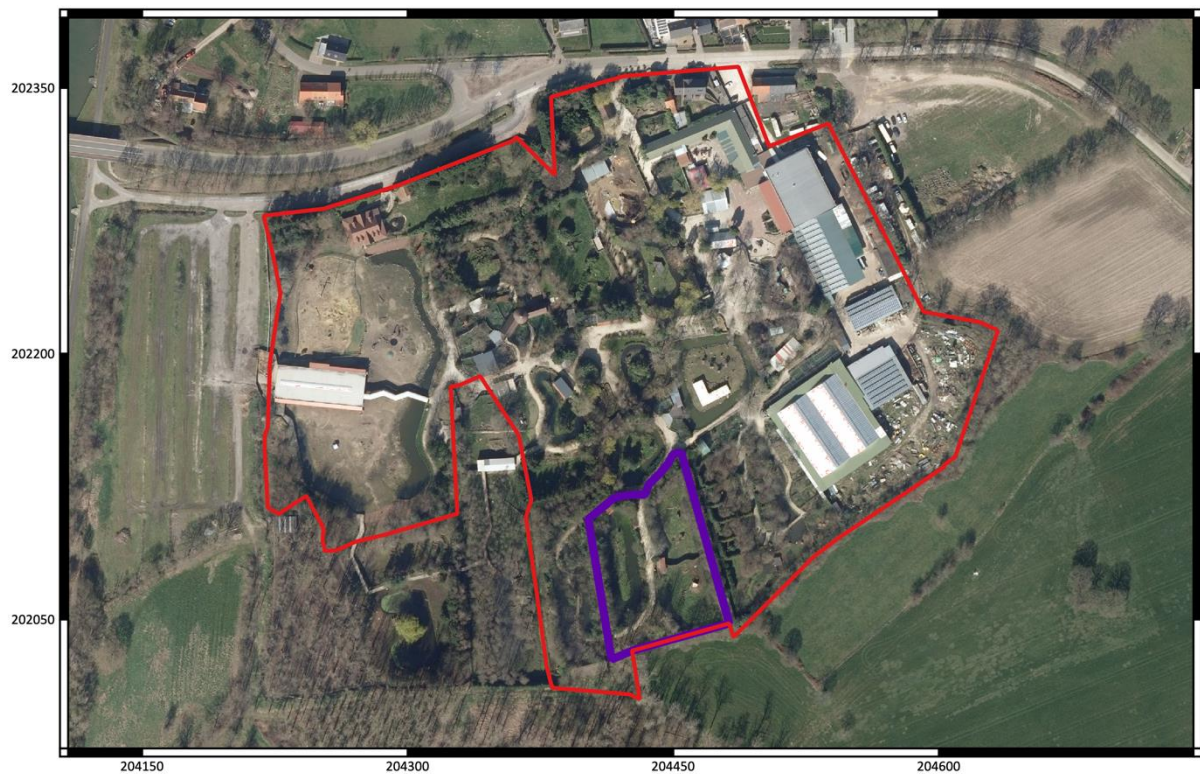

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek voor de bouw van een nieuw apenverblijf in Pakawi Park te Olmen (Balen)

Liesbet Van den Briel

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek voor de bouw van een nieuw apenverblijf in Pakawi Park te Olmen (Balen)

Liesbet Van den Briel

**Tienen, 2021
Studiebureau Archeologie bv**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek voor de bouw van een nieuw apenverblijf in Pakawi Park te Olmen (Balen)

Initiatiefnemer:	Pakawi Park bv
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Liesbet Van den Bruel
Auteurs:	Liesbet Van den Bruel
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bv (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bv mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bv
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2021, Studiebureau Archeologie bv

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	2
1.1 <i>Beschrijvend gedeelte</i>	2
1.1.1 Administratieve gegevens	2
1.1.2 Archeologische voorkennis	4
1.1.3 Onderzoeksopdracht	5
1.1.4 Werkwijze	16
1.2 <i>Assessmentrapport</i>	17
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	17
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	22
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	31
1.2.4 Archeologische verwachting (datering en interpretatie) van het onderzochte gebied	33
1.2.5 Synthese	35
Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen	38
2.1 <i>Administratieve gegevens</i>	38
2.2 <i>Gemotiveerd advies</i>	40
2.3 <i>Programma van maatregelen voor een vrijgave van het terrein</i>	41
Bibliografie	42

Hoofdstuk 2   Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2021G157
Aanleiding:	<p>De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning (stedenbouwkundige handelingen) met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 88.275 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m² of meer bedraagt (Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).</p> <p>De oppervlakte van het vergunningsgebied waar de bodemingrepen zullen plaatsvinden bedraagt 5.671 m².</p>
Erkend archeoloog:	<p>Liesbet Van den Bruel OE/ERK/Archeoloog/2015/00025</p> <p>Studiebureau Archeologie bv OE/ERK/Archeoloog/2015/00002</p>
Locatie:	<p>Balen, Olmen, Bukenberg 45 (fig. 1.2)</p> <p>Bounding box: punt 1: x = 204219, y = 202005 punt 2: x = 204633, y = 202362</p> <p>Balen, Olmen afd. 3, sectie D, perceel 236d2 (fig. 1.1)</p>
Relevante termen: ¹³	Bureauonderzoek, Kempen, Balen, Olmen, zeer natte watergronden, vrijgave
Bebouwde zones:	Binnen het vergunningsgebied staan enkele kleine gebouwen, met name een binnenverblijf, een schuilhok en een toeschouwersplatform. Verder zijn er ook waterzones aanwezig.

¹³ Thesaurus: <https://inventaris.onroerendergoed.be/thesaurus>

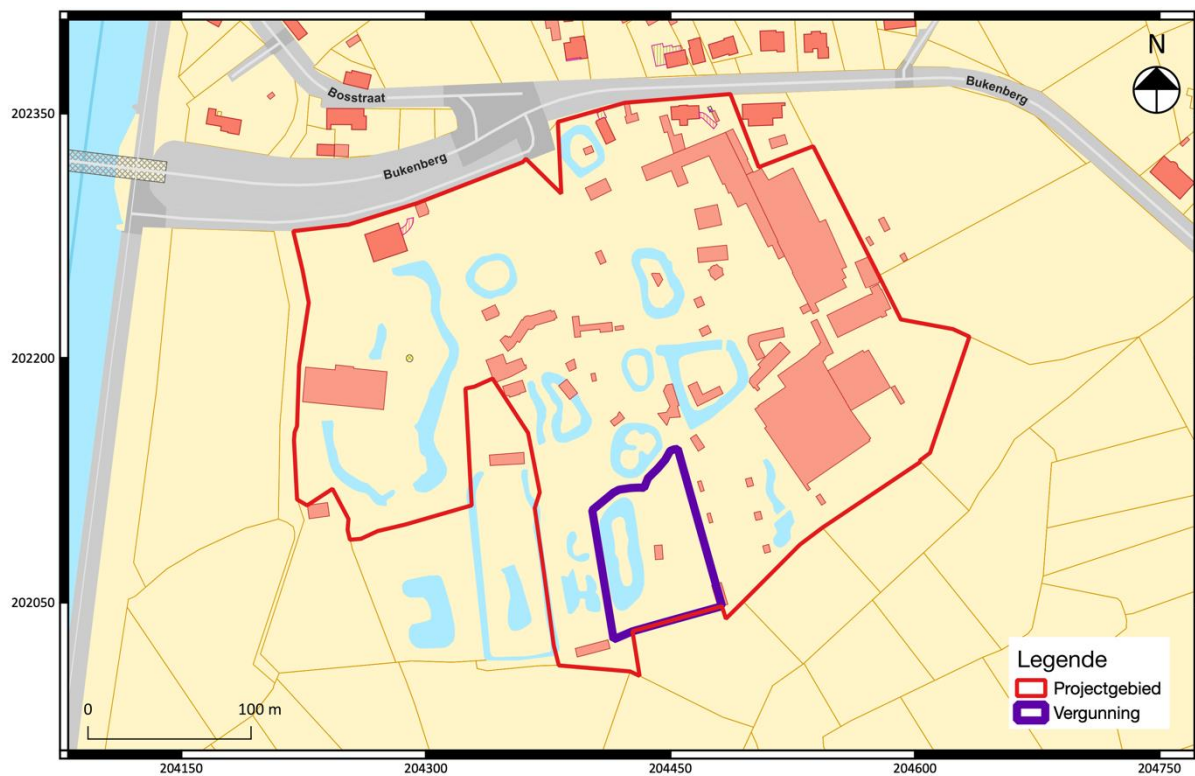

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

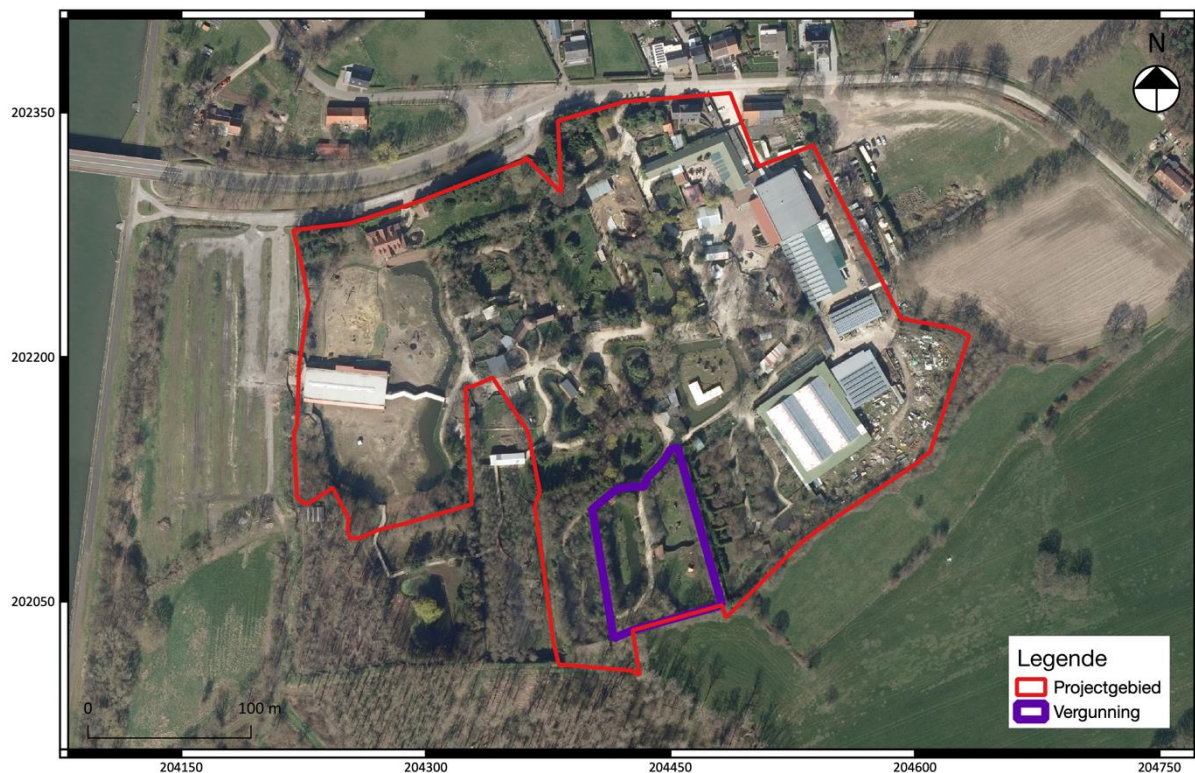

Fig. 2.2: Recente luchtfoto met daarop de huidige terreincondities aangeduid.

2.2 Gemotiveerd advies

Olmen is een dorp dat sinds 1977 een deelgemeente van Balen vormt. Het maakt nog deel uit van de provincie Antwerpen, maar ligt pal aan de grens met de provincie Limburg.

De oudste vermelding als Olmele (Olmenbos) dateert van 1288. Het middeleeuwse Olmen vormde een autonome heerlijkheid aan de oostgrens van het hertogdom Brabant en maakte dus geen deel uit van de Voogdij Balen-Mol-Dessel. Bijgevolg hing Olmen bestuurlijk rechtstreeks af van de hertog van Brabant tot in 1397, toen Aert Van Crayenhem de hoge heerlijke rechten verwierf. De heerlijkheid werd bestuurd door leden van de families van Olmen, Oem, Brant, Damant, Van Varick, van der Gracht, de Clippele en van Huldenbergh. De voornaamste gehuchten zijn Gerheide, Gervoort, Heivoort en Germeer.

Van oudsher was Olmen een nederzetting met agrarisch karakter gelegen tussen de vallei van de Grote Nete, die voor het grootste gedeelte de noordelijke grens vormt, en de vallei van de Scheilooop die de zuidelijke grens vormt. In de loop van de 19de eeuw werd Olmen ontsloten door de aanleg van verkeerswegen (richting Mol, Meerhout en Oostham) en het kanaal Dessel-Kwaadmechelen, doch in verhouding tot andere Kempische gemeenten kende Olmen slechts een beperkte uitbreiding. Tot op heden bleef Olmen dus een landelijk woondorp, van noord naar zuid doorsneden door het kanaal Dessel-Kwaadmechelen.

Het historisch kaart- en fotomateriaal toont aan dat het terrein in het verleden te nat was om gebruikt te worden als woon- of zelfs landbouwgebied. Pas op het einde van de 20^e eeuw wordt het projectgebied ontwikkeld bij de aanleg van de dierentuin. Het betreffende vergunningsgebied wordt daarbij pas aan het begin van de jaren 2000 in gebruik genomen. De dierenverblijven ter hoogte van het vergunningsgebied blijven na aanleg min of meer onveranderd tot op heden.

Binnen het vergunningsgebied wordt de bodem aangeduid als een wPfp-m-bodem. Dit is een zeer natte licht zandleembodem zonder profielontwikkeling. Deze bodem bevat klei-zand op geringe diepte (ondieper dan 75 cm). Verder is dit type bodem ook sterk gleyig met een reductiehorizont en komt er een mergelbijmenging in voor. Door de zeer natte omstandigheden worden dit soort gronden ook wel watergronden genoemd. Kenmerkend voor deze gronden is de wateroverlast. Omdat ze overstromd zijn in de winter en nog vochtig in de zomer, zijn ze ongeschikt voor akkerland of tuinbouw. Hoewel er zich verschillende waterlopen nabij het projectgebied bevinden is er naar alle waarschijnlijkheid geen paleobodem aanwezig binnen het vergunningsgebied. Zowel een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd door VEC op een aangrenzend werftracé (ten westen) (ID 2385) als een boring uitgevoerd door de Belgische Geologische Dienst (BGD-boornummer kb17d46e-B48) net ten zuidoosten van het terrein tonen aan dat er in het gebied sprake is van erosie door de diverse beken waardoor de bouwvoor direct rust op het tertiaire substraat. De verwachting voor steentijd **artefactensites** is hierdoor zeer laag. Daarnaast kan op basis van deze boringen geconcludeerd worden dat de verwachting voor het aantreffen van (pre)historische **grondsporensites**, mede wegens de laaggelegen en natte omstandigheden, eveneens gering is.

Bovendien is een deel van de bodem binnen het vergunningsgebied reeds verstoord. De landschappelijke boringen in het werftracé en de boring van de BGD tonen namelijk aan dat het tertiaire substraat zich op een diepte van 40 tot 70 cm onder het maaiveld bevindt. De verschillende waterpartijen binnen de dierenverblijven hebben alvast een verstoringsdiepte van ca. 100 cm. Voor de fundering van de binnenverblijven en het toeschouwersplatform kan eveneens uitgegaan worden van een vorstvrije verstoringsdiepte tot ca. 90 cm onder het maaiveld. Op deze plaatsen is de ondergrond bijgevolg sterk verstoord.

Een studie van het historisch kaart- en fotomateriaal toont de afwezigheid van bebouwing voor de aanleg van de dierentuin. Daardoor kan de verwachting voor **postmiddeleeuwse sporensites** voorafgaand aan de huidige bebouwing, als laag worden ingeschat.

Op basis van het bureauonderzoek kan worden geconcludeerd dat de geplande werkzaamheden geen bedreiging vormen voor het bodemarchief. De archeologische waarde van het vergunningsgebied blijkt namelijk zeer gering te zijn. Nader onderzoek is derhalve niet nodig en behoud *in situ* is niet van toepassing.

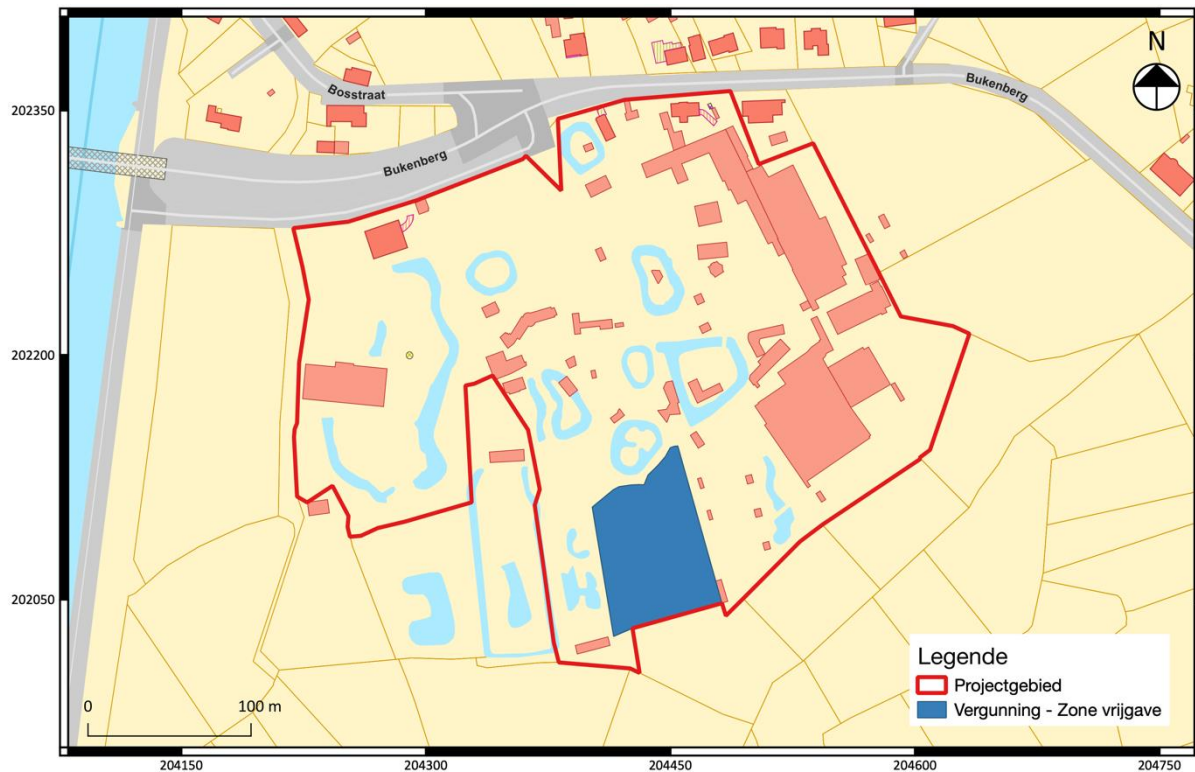

Fig. 2.3: Syntheseplan met aanduiding van het advies tot vrijgave.

2.3 Programma van maatregelen voor een vrijgave van het terrein

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt geen verder onderzoek geadviseerd. De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Bijgevolg kan het terrein worden vrijgegeven (Fig. 2.3).

Ondanks het advies tot vrijgave van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in het onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 Art. 5.1.4. van toepassing: "Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap." Deze aangifte kan gebeuren op <https://www.onroerendergoed.be/nl/digitaal-vondstmeldingsformulier>.